

چکیده

مقدمه: بیماری‌های واگیر یکی از اولویت‌های جهان به جهت مرگ و میر بالا در شرایط معمول و در شرایط پس از وقوع بلایا و فوریت‌ها می‌باشند. به همین منظور نظام‌نامه و معاهده بین‌المللی تدوین گردید تا دولت‌های مختلف را متعهد نماید با استفاده از استراتژی‌های مناسب در شرایط معمول و پس از وقوع بلایا، با مدیریت مناسب نسبت به کاهش مرگ و میر و عوارض بیماری‌های واگیر اقدام نمایند. پژوهش حاضر با هدف شناسایی وضعیت موجود مراقبت بیماری‌های واگیر در ایران و ارائه مدل مدیریت بیماری‌های واگیر در بلایا برای ایران انجام گردید.

روش پژوهش: مطالعه کیفی حاضر در سه مرحله انجام گردید. در مرحله اول، تحلیل اسناد، جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف نظام مراقبت در شرایط معمول و در بلایا و همچنین عوامل موثر بر همه‌گیری بیماری‌های واگیر انجام شد و با روش تحلیل محتوا، تحلیل شدند. در مرحله دوم جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف نظام مراقبت در شرایط معمول و در بلایا و همچنین عوامل موثر بر همه‌گیری بیماری‌های واگیر در کشور ایران و تعیین اجزاء مدل مدیریت نظام مراقبت در بلایا، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۲۲ نفر از خبرگان انجام شد. داده‌های گردآوری شده با استفاده از روش تحلیل چارچوبی مدل چهارفازی مدیریت بلایا، با کمک نرم‌افزار MAXQDA نسخه ۱۲ تحلیل شدند. در آخرین مرحله جهت تعیین اعتبار مدل به‌دست آمده در گام‌های قبلی، از روش دلفی با شرکت ۱۴ نفر از اساتید مرتبط در دو راند استفاده گردید.

یافته‌ها: پس از جستجو در پایگاه‌های الکترونیک و مراجعه حضوری به سازمان‌های هدف، ۸۴ سند مورد بررسی قرار گرفتند که در نهایت ۷۲ قانون، سیاست، برنامه و راهنمای کشور ایران وارد مطالعه گردیدند. نقاط قوت نظام مراقبت در ۸ عنوان و نقاط ضعف در سه گروه جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها، انتشار نتایج و ۱۵ عنوان قرار گرفتند. از مرور مطالعات به همراه تحلیل داده‌های گردآوری شده از مصاحبه‌ها در مرحله دوم، عوامل موثر بر همه‌گیری بیماری‌های واگیر در بلایا تابعی از عوامل تأثیرگذار بر میزبان، محیط و عامل بیماری‌زا بوده است. علاوه بر آن از تحلیل مصاحبه‌ها به جهت تعیین ابعاد مدل مدیریت بیماری‌های واگیر در بلایا و فوریت‌ها، ۳ مضمون اصلی قبل، حین و پس از وقوع بلایا و ۴ زیرمضمون، کاهش اثرات و پیشگیری، آمادگی، پاسخ و بازیابی با ۷۰ طبقه و زیرطبقه به‌دست آمد. در مرحله قبل از وقوع بلایا تعداد ۶ طبقه در فاز کاهش اثرات و پیشگیری، ۱۱ طبقه در فاز آمادگی، در مرحله حین وقوع بلایا تعداد ۴ طبقه در فاز پاسخ و در مرحله پس از وقوع، تعداد ۳ طبقه با ۱۲ زیرطبقه به دست آمد.

نتیجه‌گیری: مدل چهارفازی مدیریت بیماری‌های واگیر در بلایا با رویکرد کاهش خطر آن‌ها، در قبل، حین و پس از وقوع بلایا، می‌تواند مدل مناسبی باشد. تدوین سیاست‌ها و قوانین، انجام پژوهش‌های مختلف و متمرکز بر مناطق مختلف کشور و نیازهای آن‌ها در مخاطرات مختلف در مناطق شهری و روستایی، متناسب با بیماری‌های متفاوت و در فازهای مختلف مدیریت بلایا، به همراه استفاده از آموزش عمومی جهت افزایش آگاهی و تغییر دیدگاه و نگرش جامعه الزامیست. فراهم‌سازی زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی، هماهنگی میان‌سازمانی، تقویت مشارکت بخش خصوصی، برنامه‌ریزی اقتضایی بر اساس شرایط هر یک از بیماری‌ها در انواع مخاطرات از جمله راهکارهای پایه و ضروری‌اند.

کلید واژه‌ها: بیماری‌های واگیر، مراقبت، بلایا، فوریت‌ها، مدیریت بلایا، ایران